

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่ใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้าการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 บทนี้จะกล่าวถึง การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนที่มีต่อโรงเรียน ความมุ่งหมายในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน องค์ประกอบของสถานศึกษา ขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยในประเทศและงานวิจัยในต่างประเทศ

การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา

การบริหารโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ในการดำเนินที่บุคคลหลายคนร่วมมือกัน ดำเนินการเพื่อให้การศึกษาแก่เยาวชนและผู้สนใจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านความรู้ความสามารถ ทักษะ ค่านิยม พฤติกรรม และคุณธรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและประเทศชาติ วิจิตร วรุตบางกูร (2520 : 30) สวงน สุทธิเลิศอรุณ (2523 : 115) ให้ความหมายว่า การบริหารโรงเรียน คือ การใช้คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษา ตามความมุ่งหมายของหลักสูตร นิพนธ์ กินาวงศ์ (2526 : 12) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ในการดำเนินงานของกลุ่มบุคคล ซึ่งเรียกว่า ผู้บริหาร โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้การบริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม การดำเนินงานต่าง ๆ จะต้องเป็นไปตามระบบที่สังคมกำหนดไว้ ธีรวุฒิ ประทุมพนรัตน์ (2529 : 87) ได้ให้ความเห็นว่า การบริหารโรงเรียนจะกระทำร่วมกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์สำคัญ คือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้และพัฒนาการศึกษาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนตามความมุ่งหมายของหลักสูตร อันเป็นนโยบายที่รัฐกำหนดไว้ ทั้งมีการใช้ทรัพยากรการบริหารคือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการจัดการให้เกิดประโยชน์และเกิดความเหมาะสมมากที่สุด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 5) กำหนดขอบข่ายและแนวปฏิบัติสำหรับผู้บริหารโรงเรียนไว้หกด้าน คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการ การเงินและพัสดุ งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

จากนิยามและความหมายที่นำมากล่าวถึงข้างต้น สรุปได้ดังนี้ การบริหารโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมหรือวิธีการดำเนินงานของคณะบุคคลร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บริหารทางการศึกษาแก่ผู้เรียน ภายใต้ขอบข่ายของวิชาการ งานบุคคล งานกิจการนักเรียน งานธุรการ การเงิน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยมุ่งให้ผู้ได้รับการ ได้พัฒนาทางด้านความรู้ความสามารถตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และประเทศชาติ

ความมุ่งหมายในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีความมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษา และผลที่รับจากการศึกษานั้นเป็นประโยชน์ต่อชุมชนด้วย ได้มีผู้กล่าวถึงความมุ่งหมายในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดย สมพร สุทัศนีย์ (2525 : 13) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. เพื่อทราบพื้นฐานที่แท้จริงของนักเรียนจากผู้ปกครองเพื่อจะได้ปรับคุณภาพการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพื้นฐานและความต้องการของนักเรียน
2. เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อให้ประชาชนให้ความสนใจและช่วยเหลือโรงเรียนทั้งทางด้านวิชาการทุนทรัพย์
3. เพื่อใช้แหล่งวิทยาการในชุมชนให้เกิดประโยชน์
4. เพื่อให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการให้บริการของโรงเรียนทั้งวัสดุสถานที่และความสะดวกต่าง ๆ

นอกจากนี้ยังนำเสนอการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยกำหนดความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อรายงานให้ชุมชนได้ทราบเกี่ยวกับกิจการและการดำเนินการของโรงเรียนทุก ๆ ประการ
2. เพื่อจะได้ทราบว่าชุมชนมีความรู้สึกต่อทางโรงเรียนอย่างไร ต้องการให้โรงเรียนดำเนินการในรูปแบบไหน
3. เพื่อส่งเสริมสัญญาณการร่วมมืออย่างแท้จริงของชุมชนกับโรงเรียนในการพัฒนาชีวิตและสังคม
4. เพื่อสร้างความเชื่อถือไว้วางใจของชุมชนที่มีต่อบุคลากรทางการศึกษาและบริการของโรงเรียน
5. เพื่อทราบข่าวสารการเคลื่อนไหวจากภายนอกเพื่อประโยชน์
6. เพื่อส่งเสริมให้ครูกับผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ของการเรียนการสอนทั้งทางโรงเรียนและที่บ้าน

การบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น จำเป็นต้องมีมาตรการในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร มีผู้เสนอแนวทางการคิดที่เป็นประโยชน์ และสามารถปฏิบัติได้ มีหลายแนวคิดด้วยกัน

ธีรวิภา ประทุมพรรัตน์ และคณะ (2530 : 118) อธิบายว่า การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง กิจกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนจัดตั้งขึ้นในและนอกโรงเรียน เพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนและบุคลากรในชุมชนรอบโรงเรียนได้รับความรู้ด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อความเข้าใจซึ่งกันและกัน เกิดความร่วมมือและช่วยเหลือกันให้ได้รับประโยชน์และสร้างสรรค์ปรัชญา รอดแก้ว (2529 : 9) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารโรงเรียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ได้แก่ การวางแผน การติดต่อประสานงาน การเผยแพร่ข่าวสาร การให้ความร่วมมือ การให้ความช่วยเหลืองานกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรของชุมชน โดยมุ่งสร้างสรรค์ก่อให้เกิดการพัฒนา และประโยชน์ด้านต่าง ๆ แก่โรงเรียน ส่วนอุทัย บุญประเสริฐ และคณะ (2525 : 151) แนะนำว่า การบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คือ การให้การสนับสนุนซึ่งกันและกัน การใช้แหล่งทรัพยากรของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง เงิน สิ่งของ วัสดุ อุปกรณ์ ความร่วมมือหรือกิจกรรมของชุมชน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรส่วนรวม

ศิลาปชัย ผลกล้า (2540 : 13) ได้สรุปว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อที่จะแลกเปลี่ยน ช่วยเหลือประสานงานกัน อันจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดี ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจะได้รับซึ่งกันและกัน สุพิชญา ธีระกุล (2522 : 48) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารโรงเรียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ได้แก่ การติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน การร่วมกันกำหนดความมุ่งหมาย และนโยบายของโรงเรียน ตลอดจนการร่วมมือกันพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนเพื่อชุมชน

จากนิยามที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน เพื่อความเข้าใจซึ่งกันและกัน อันก่อให้เกิดความร่วมมือช่วยเหลือกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรของชุมชนร่วมกันในทางสร้างสรรค์ และเกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม

วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีวิธีการในการปฏิบัติอยู่หลายวิธีจะเลือกวิธีการใด ทางโรงเรียนต้องคำนึงถึงนโยบายด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียน อยู่เสมอ เพื่อให้มีความสอดคล้องและอยู่ในขอบเขตที่กำหนดไว้ มีผู้เสนอไว้หลายวิธีด้วย โดย สุรัฐ ศิลปอนันต์ (อ้างอิงจาก อकिन รพีพัฒน์ 2525 : 25) กล่าวว่า โรงเรียนมีโอกาสที่จะสัมพันธ์กับสังคม 3 ทาง คือ การให้การศึกษาแก่เยาวชน การให้บริการทรัพยากรต่าง ๆ และการร่วมกิจกรรมระหว่างโรงเรียนและชุมชน

คำานวน บุญเพชรแก้ว (2519 : 117-118 อ้างอิงจาก อำนาจ อนันตชัย 2527 : 56) ได้เสนอวิธีการที่กว้างออกไป ในการที่จะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนและเป็นการขจัดอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ติดต่อเยี่ยมเยียนอย่างใกล้ชิดอยู่เสมอ
2. เปิดโอกาสให้ประชาชน ได้มีส่วนร่วมใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่และสิ่งของโรงเรียน
3. ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน
4. ชักชวนและแต่งตั้งผู้ที่สนใจการศึกษาหรือประชาชนเป็นกรรมการศึกษาของโรงเรียน
5. ชักชวนและให้โอกาสประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงโรงเรียน
6. ติดต่อสัมพันธ์กับผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น และประชาชนทั่วไป
7. ส่งเสริมครูและนักเรียน ได้เห็นความสำคัญของการสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากชุมชน
8. ให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชน
9. ร่วมมือในพิธีกรรมต่างๆ ตามประเพณีของชุมชน

สุพิชญา ชีระกุล (2522 : 54-59) ได้เสนอแนะแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้

1. ศึกษาชุมชนโดยละเอียด เช่น โครงสร้าง วัฒนธรรม ประเพณี อาชีพ สภาพทางเศรษฐกิจ ทรัพยากร ความต้องการ เป็นต้น
2. จัดรายการประชาสัมพันธ์แก่ชุมชน โดยเผยแพร่กิจการทางสื่อมวลชนหรือจัดทำวารสาร หนังสือพิมพ์โรงเรียน

3. ออกเยี่ยมเยียนประชาสัมพันธ์แก่ชุมชน โดยทำอย่างเป็นปกติสม่ำเสมอและทั่วถึง
4. จัดให้มีการศึกษาของโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยผู้ปกครองและประชาชนในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วม
5. จัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้แก่ กิจกรรมที่นำชุมชนเข้าสู่โรงเรียน นำโรงเรียนออกสู่ชุมชนและกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานอื่น
6. ให้บริการแก่ชุมชน ได้แก่ อาคาร สถานที่ เครื่องใช้ บุคลากรของโรงเรียนและความรู้ สมพร สุทัศน์ (2525 : 131-135) กล่าวถึงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 2 วิธีคือ
  1. การสร้างความสัมพันธ์โดยตรง แยกเป็น 2 ลักษณะคือ
    - 1.1 การนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน
    - 1.2 การนำชุมชนเข้ามาสู่โรงเรียน
  2. การสร้างความสัมพันธ์โดยทางอ้อม คือ การนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน และการนำชุมชนเข้ามาสู่โรงเรียน ซึ่งจาคอบสัน (Jacobson อ้างอิงจาก วาโร เฟ็งสวัสต์ 2549 : 53) ได้เสนอแนวคิดไว้ดังนี้
    - 2.1 จัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ของโรงเรียนออกเผยแพร่
    - 2.2 จัดให้มีการเสนอข่าวจากโรงเรียนถึงบ้านเป็นประจำ
    - 2.3 จัดให้มีนิทรรศการภายในโรงเรียน
    - 2.4 จัดให้มีวันเยี่ยมโรงเรียน
    - 2.5 จัดให้มีสัปดาห์แห่งการศึกษา
    - 2.6 จัดให้มีโครงการเยี่ยมผู้ปกครองที่บ้าน
    - 2.7 สร้างความสัมพันธ์ระหว่างศิษย์เก่ากับศิษย์ปัจจุบัน
    - 2.8 ใช้สื่อมวลชนในด้านต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และอื่น ๆ
    - 2.9 จัดทำรายงานประจำปีและชี้แจงให้ทราบ
    - 2.10 จัดตั้งสมาคมศิษย์เก่า
    - 2.11 จัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครู
    - 2.12 จัดกิจกรรมนอกหลักสูตร เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี
    - 2.13 ควรให้โรงเรียนจัดกิจกรรม โดยเข้ามีส่วนร่วมในท้องถิ่น เช่น งานประเพณีต่าง ๆ ของท้องถิ่น นอกจากนั้นควรมีการแสดงละครของนักเรียนหรือจัดเกมกีฬาต่าง ๆ

วิธีการในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีรายละเอียดที่สามารถสรุปวิธีการในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้ 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดนโยบาย เป้าหมาย แผนปฏิบัติงานและโครงการต่าง ๆ ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจ และทัศนคติที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
3. การจัดให้บริการ และความร่วมมือในด้านต่าง ๆ แก่ชุมชน
4. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน
5. การนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์
6. การจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ในชุมชน

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทและหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกันตลอดระยะเวลาทั้งในและนอกโรงเรียน ถือว่างานนี้เป็นภารกิจที่สำคัญ การละเลยหรือไม่เห็นความสำคัญย่อมทำให้เกิดการบริหารโรงเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จ สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 30) เสนอว่า ผู้บริหารควรมีบทบาทหน้าที่ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้

1. ศึกษาชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่โดยละเอียด ในด้านโครงสร้างทางวัฒนธรรม ด้านประเพณี อาชีพ สภาพเศรษฐกิจ ทรัพยากร สภาพปัญหา เจตคติ และความเชื่อถือต่าง ๆ อันเป็นข้อมูลพื้นฐาน เพื่อให้โรงเรียนสามารถวางแผนปฏิบัติงานด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ผู้บริหารโรงเรียนต้องรับผิดชอบในการจัดให้มีการวางแผนดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จัดให้มีส่วนร่วมกันระหว่างคณะครู ผู้ปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการโรงเรียน
3. กระตุ้นและส่งเสริมให้บุคลากรสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน และให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินงานตามแผน
4. จัดให้มีการประชาสัมพันธ์โรงเรียนอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงโดยใช้เทคนิควิธีต่าง ๆ
5. จัดให้มีการเยี่ยมชุมชนเพื่อรับทราบความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงาน
6. รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในขอบข่ายงาน ตลอดถึงการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน
7. จัดให้มีการให้บริการแก่ชุมชนในด้านต่าง ๆ ที่โรงเรียนสามารถทำได้

8. เลือกบุคคลในชุมชนและแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการโรงเรียน ส่งเสริมสนับสนุนให้คณะกรรมการโรงเรียนได้แสดงบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนให้มากที่สุด โดยให้เป็นไปตามกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง

9. ดำเนินการให้โรงเรียนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในท้องถิ่น คือ บุคคล วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ และสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้มากที่สุด

กิติมา ปรีดีดิลก (2532 : 145) กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยยึดรูปแบบในการประสานงานกัน จะเป็นผู้วางแนวทาง และการประสานสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ กำหนดจุดมุ่งหมายในการประสานงาน หรือในบางครั้งจะต้องเป็นผู้ประสานงานระหว่างชุมชนกับแหล่งวิทยากร หรือหน่วยงานอื่นในการพัฒนาชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนถือว่าเป็นผู้ทรงคุณวุฒิของชุมชน และเป็นบุคคลที่ชุมชนให้ความเชื่อถือ ในบางครั้งสมาชิกในชุมชนไม่สามารถตกลงกันได้เอง จำเป็นต้องอาศัยความช่วยเหลือแนะนำจากบุคคลภายนอก บทบาทนี้จะตกอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนในการแนะนำให้ความช่วยเหลือ

ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์ (2525 : 121) เห็นว่า งานบริหารด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหาร ควรจะต้องกำหนดรูปแบบหรือแนวทางการประสานงาน โดยผ่านคณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียนเป็นผู้ประสานงาน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนด้วยตนเอง หรือประสานงานระหว่างชุมชนกับแหล่งวิทยากร หรือหน่วยงานอื่นในการพัฒนาชุมชน ซึ่งจะเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง นำเอาความรู้หรือวิทยากรใหม่ๆ เข้าสู่ชุมชน และเป็นผู้ริเริ่มทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี มีประโยชน์แก่ชุมชน พร้อมทั้งเป็นผู้แก้ปัญหา ให้คำแนะนำช่วยเหลือในการแก้ปัญหาของชุมชน ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์ และดิลก พัฒนาพิชัย โชติ (2528 : 777-780) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพิ่มเติมว่า การประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น และการช่วยงานพิธีต่าง ๆ จะแสดงออกถึงความจริงใจ ให้ประชาชนเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่โรงเรียนและชุมชน ซึ่งจะทำให้เป็นที่เคารพนับถือของประชาชน เป็นแบบอย่างที่ดี จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ดีขึ้น สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2526 : 275-321) ได้เสนอแนะโครงการที่โรงเรียนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ได้นำความรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ มาเผยแพร่ให้ความรู้ในการประกอบอาชีพในรูปของโครงการส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน โครงการที่เกี่ยวกับผู้ปกครอง เช่น การจัดตั้งสมาคม มูลนิธิ หรือชมรมต่างๆ เพื่อดึงชุมชนเข้ามาให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

โรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งในชุมชน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จึงเป็นสิ่งสำคัญ ผู้บริหารโรงเรียนจึงมีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรในโรงเรียนและประชาชนในชุมชน ในอันที่จะกำหนดรูปแบบหรือแนวทางการทำงาน นำโรงเรียนเข้าสู่ชุมชนและนำชุมชนเข้าสู่โรงเรียนเพื่อพัฒนาโรงเรียนให้มีความเจริญในทุก ๆ ด้าน

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การประชาสัมพันธ์โรงเรียน

ความหมายของการประชาสัมพันธ์โรงเรียน การประชาสัมพันธ์ คือ วิธีการของสถาบันที่แผนและการกระทำต่อเนื่องในอันที่จะสร้างหรือให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถาบันกับกลุ่มชุมชน เพื่อให้สถาบันกับกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้องมีความรู้ ความเข้าใจ และสนับสนุนร่วมมือซึ่งกันและกัน อันเป็นประโยชน์ให้สถาบันนั้นดำเนินไปได้ผลดี สมความมุ่งหมายโดยอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง และโดยมีประจักษ์เป็นแนวบรรทัดฐาน นอกจากนั้น เมธี บิลันธนานนท์ (2529 : 260) ได้กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์โรงเรียน คือ กำหนดหน้าที่ต่าง ๆ และสัมพันธ์ภาพต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นทางเดินสองทางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและเพื่อสร้างคนแห่งความเข้าใจ การที่จะแยกประชาสัมพันธ์โรงเรียนออกจากการบริหารโรงเรียนนั้นเป็นไปได้ยาก ภาระทุก ๆ ส่วนของโรงเรียนย่อมขึ้นกับสัมพันธ์ภาพ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอยู่แล้ว

ความสัมพันธ์ของการประชาสัมพันธ์ การบริหารหน่วยงานขององค์กร จะบรรลุเป้าหมายสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย โดยต้องอาศัยความร่วมมือมีความสัมพันธ์กับคน คือ เจ้าหน้าที่ พนักงาน และประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง คน เหตุการณ์ สังคมจะเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ดังนั้น สถาบันหน่วยงานจะต้องยืดหยุ่นปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจึงมีเสถียรภาพมั่นคงอยู่ในสังคมได้ องค์กร หน่วยงาน สถาบัน สังคม โรงเรียน โรงพยาบาล มูลนิธิ หรือไม่ว่ากลุ่มต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นมาในสังคม ย่อมมีวัตถุประสงค์ที่จะรับใช้บริการสังคม แต่หน่วยงานใดหรือสถาบันใดขาดการเผยแพร่บอกข่าวให้ประชาชนทราบ ประชาชนก็จะไม่รู้เรื่องไม่มีการสนับสนุนองค์กร ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต้องอาศัยวิธีการประชาสัมพันธ์ สาเหตุที่การประชาสัมพันธ์เข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานขององค์กร สถาบัน หรือหน่วยงานต่าง ๆ อาจมีสาเหตุหลายประการ ซึ่งจำเป็นต้องใช้การประชาสัมพันธ์ภายในหน่วยงานด้วยกันเองทางหนึ่ง กับการประชาสัมพันธ์ภายนอก คือ ระหว่างสถาบันกับประชาชนในชุมชนอีกทางหนึ่ง

ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (อ้างอิงจาก ชูสวัสดิ์ จันทรโรจนกิจ 2524 : 35) ได้กล่าวว่าเหตุที่จำเป็นต้องมีการประชาสัมพันธ์ทั้งภายในหน่วยงานและภายนอก มีสาเหตุจากปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

1) การประชาสัมพันธ์ภายในหน่วยงาน เพราะมีสาเหตุมาจาก

1.1) ผู้ทำงานขาดความสามารถในการได้ความรู้ความเข้าใจ ในการดำเนินแก่ผู้ร่วมงานและประชาชน ไม่ได้นำเรื่องราวตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ไปพูดเผยแพร่ชี้แจงกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจ

1.2) องค์กรสถาบัน หรือหน่วยงานขาดการเผยแพร่บอกกล่าวนโยบายวัตถุประสงค์ การดำเนินงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

1.3) สภาพเหตุการณ์รอบ ๆ ตัว ทำให้เกิดความยุ่งยาก เกิดปัญหาต่อเนื่องกัน การแก้ปัญหาอาจทำได้ผิวเผิน ความเห็นไม่พ้องกัน ไม่ชี้แจงทำความเข้าใจกันจึงจำเป็นต้องรีบแก้ปัญหา โดยอาศัยการประชาสัมพันธ์เข้าร่วม

1.4) เกิดความไม่ยุติธรรมในหน่วยงาน ขาดการยอมรับนับถือให้เกียรติซึ่งกันและกัน ในการดำเนินงานและการใช้ดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาระดับต่าง ๆ อันเป็นผลจากการขาดการประชาสัมพันธ์ในหน่วยงาน

2) การประชาสัมพันธ์ภายนอก นั้น อาจมีสาเหตุมาจากปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

2.1) หน่วยงานขาดการยอมรับของประชาชน ประชาชนไม่ให้ความสนใจไม่สนับสนุนกิจการ ขาดการสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชน

2.2) ประชาชนเกิดความเข้าใจผิดหรือได้รับข่าวสารไม่ตรงกับความจริงเผยแพร่ข่าวสารไม่ทั่วถึง

2.3) ประชาชนเกิดปฏิกิริยาต่อต้านขัดแย้งเพราะความเข้าใจผิดหรือไม่เข้าใจเป็นเหตุให้ไม่ให้ความร่วมมือ

2.4) ประชาชนไม่รู้จักชื่อเสียง เกียรติคุณ ไม่เห็นคุณค่าของหน่วยงานที่ตั้งขึ้น ไม่มีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมของหน่วยงาน

2.5) เกิดการแข่งขัน ใสร้ายป้ายสี ระหว่างหน่วยงาน เพื่อขัดแย้งผลประโยชน์

2.6) หน่วยงานมีปัญหาในการทำความเข้าใจกับประชาชนที่เกี่ยวข้องในเรื่องการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล เผยแพร่ไม่ถูกต้อง ไม่ทั่วถึง ไม่ชัดเจน เป็นเหตุให้ไม่ได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากประชาชน

3) วัตถุประสงค์ของการประชาสัมพันธ์โรงเรียน พันธ์ หันนาคินทร์ (อ้างอิงจาก วาโร เฟื่องสวัสดิ์ 2549 : 54) กล่าวว่า โดยทั่วไปการประชาสัมพันธ์โรงเรียนมีจุดมุ่งหมายดังนี้

3.1) แลกเปลี่ยนข่าวสาร (information) ข้อเท็จจริง ต่าง ๆ ที่ผู้ปกครองต้องการทราบ เกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนที่ส่งบุตรหลานเข้าเรียน

3.2) หากความร่วมมือจากชุมชน ทำให้ชุมชนเข้าใจดีขึ้นและดังนั้นย่อมขจัด ความเห็นขัดแย้งระหว่างนโยบายของโรงเรียนกับความเชื่อหรือความรู้สึกนึกคิดของผู้ปกครอง ในชุมชนนั้น ๆ ได้

3.3) ป้องกันความเข้าใจผิด และป้องกันการถูกโจมตี หรือวิพากษ์วิจารณ์อย่าง ไม่เป็นธรรมจากบุคคลที่ไม่เป็นมิตรต่อโรงเรียนหรือต่อบุคคลในโรงเรียนโดยเฉพาะครูใหญ่เอง

3.4) เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการศึกษา และพยายามที่จะ เรียนต่อไป เมื่อทราบจุดหมายวิชาที่สอนในโรงเรียน ตลอดจนแนวทางที่จะประกอบอาชีพหรือ จะเรียนต่อเมื่อจบออกจากโรงเรียนนั้น ๆ แล้ว

3.5) ทำให้ผู้ปกครองเกิดความเชื่อมั่นในโรงเรียนมากยิ่งขึ้น เพราะได้รับทราบ ข่าวคราวความเป็นไป และความเคลื่อนไหวของโรงเรียนอยู่เสมอ ๆ

เมธี ปิณฑานนท์ (อ้างอิงจาก วาโร เฟื่องสวัสดิ์ 2549 : 56) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ ของการประชาสัมพันธ์โรงเรียนไว้ดังนี้

1. เพื่อแจ้งให้ประชาชนได้ทราบถึงงานของโรงเรียน
2. เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในโรงเรียน
3. เพื่อการสนับสนุนต่อ โปรแกรมการศึกษาที่เหมาะสม
4. เพื่อพัฒนาความรู้สึกในเรื่องประชาธิปไตยในระบบการศึกษา
5. เพื่อปรับปรุงทัศนคติ ร่วมด้วยการนำเอาผู้ปกครองและครูมาทำงานร่วมกันหรือ ร่วมกันเพื่อสนองความต้องการจำเป็นต่างๆ ในด้านการศึกษาของเด็ก
6. เพื่อบูรณาการเอาบ้าน โรงเรียน และชุมชน รวมเข้าด้วยกันเพื่อปรับปรุงในโอกาสต่างๆ
7. เพื่อประเมินผลที่โรงเรียนจัด โปรแกรมการศึกษาว่าได้สนองความต้องการของเด็ก และชุมชนเพียงใด

4) **หลักการประชาสัมพันธ์โรงเรียน** เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2524 : 216) ได้กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์โรงเรียน ควรคำนึงถึงหลักต่อไปนี้

4.1) การประชาสัมพันธ์โรงเรียน ควรเป็นหน้าที่ของครูทุกคนในโรงเรียนที่จะต้องร่วมกันรับผิดชอบ ถึงแม้ว่าโรงเรียนจะมอบหมายให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งรับหน้าที่จัดการประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนก็ตาม

4.2) การประชาสัมพันธ์ต้องเป็นไปเพื่อการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

4.3) โรงเรียนต้องรู้จักเลือกสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสม เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

4.4) การประชาสัมพันธ์โรงเรียนเป็นงานที่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องตลอดปีการศึกษาและทุก ๆ ปี

4.5) การประชาสัมพันธ์โรงเรียนถือเป็นกระบวนการสองทาง (two-way process) ดังนั้น โรงเรียนจึงควรเปิดโอกาสให้ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน ทั้งนี้โรงเรียนต้องรับฟังด้วยความเป็นธรรมและบริสุทธิ์ใจ

4.6) โรงเรียนควรจัดให้มีการประเมินผลกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนที่จัดขึ้นในแต่ละปีอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้นำผลการประเมินมาปรับปรุงงานเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน บุคคลแต่ละบุคคล ตลอดจนหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ที่โรงเรียนต้องเกี่ยวข้องและให้บริการ โดยอาศัยวิธีการ กิจกรรม และสื่อกลางต่าง ๆ เป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน

5) **กิจกรรมการประชาสัมพันธ์โรงเรียน** กิจกรรมเพื่อการประชาสัมพันธ์โรงเรียนมีมากมาย และกิจกรรมที่นับว่าใช้กันมาก และได้ผลดีในการประชาสัมพันธ์โรงเรียนมีดังนี้ เมธี ปิณฑนานนท์ (อ้างอิงจาก วาโร เฟิงส์วส์ดี 2549 : 57)

5.1) การแข่งขันและการประกวด โดยการจัดการแข่งขันระหว่างโรงเรียนด้วยกันระหว่างโรงเรียนกับกลุ่มอื่นๆ ของชุมชน เช่น การแข่งขันกีฬา กรีฑา การโต้วาที การประกวดผลงานศิลปะ การฝีมือ งานนิทรรศการการตอบปัญหาต่าง ๆ เป็นต้น

5.2) การแสดง เช่น การแสดงละครดนตรี และอื่น ๆ ซึ่งประชาชนสนใจเข้าร่วมชมชี้ให้เห็นความก้าวหน้าและความสามารถนักเรียนที่มีความสามารถในการแสดงออกต่อหน้าประชาชนจำนวนมากได้

5.3) จัดทำข่าวสารของนักเรียนหรือของโรงเรียน เป็นการเสริมสร้างหรือให้โอกาสแก่ครู นักเรียน และผู้ปกครอง ได้แสดงความคิดเห็น หัดเขียน นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาในลักษณะอื่น ๆ ที่จะเป็นการประชาสัมพันธ์โรงเรียนได้ดีคือ หนังสืออนุสรณ์ คู่มือนักเรียน เพื่อนแนะนำโรงเรียน ครู และผู้อุปการะโรงเรียน ปรัชญาของโรงเรียน และระเบียบต่าง ๆ เป็นต้น

5.4) ชุมชนและสโมสร การจัดตั้งชุมชนต่าง ๆ ขึ้นในโรงเรียน เป็นการฝึกทักษะการปฏิบัติด้านการจัดการ และเสริมสร้างความรู้ให้กับนักเรียนโดยเฉพาะเป็นการให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ แต่ครูจะต้องรับผิดชอบเป็นที่ปรึกษาให้กับชุมชนและให้ความช่วยเหลือและความสะดวกตามสมควร

5.5) สถานักเรียน เป็นการฝึกให้นักเรียนได้มีโอกาสปกครองตนเองตามวิถีทางประชาธิปไตย และช่วยกันแก้ปัญหาเด็กนักเรียนด้วยกัน

5.6) ประชุมนักเรียน โดยทั่วไปในโรงเรียนจะมีการประชุมนักเรียนอย่างน้อยเดือนละครั้ง การประชุมนักเรียนถือเป็นการประชาสัมพันธ์ภายในโรงเรียน และความเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวของชุมชน ในการประชุมควรให้โอกาสผู้ปกครองได้มาร่วมให้ความรู้ โดยการบรรยาย และให้นักเรียนได้ซักถามตามโอกาสจะอำนวย

5.7) การทัศนจร เพื่อการเปิดหูเปิดตาและได้สัมผัสกับสภาพจริง นอกจากนี้ยังทำให้ครูและนักเรียนได้ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น ยิ่งกว่านั้นประชาชนในท้องถิ่นก็ได้มีโอกาสรู้จักโรงเรียนเป็นการประชาสัมพันธ์โรงเรียนด้วย

5.8) พิธีแจกประกาศนียบัตรให้แก่เด็กที่สำเร็จการศึกษา บางโรงเรียนละเลยในเรื่องนี้ แต่ความเป็นจริงเป็นโอกาสอันดีมาก ในการที่จะประชาสัมพันธ์โรงเรียน ซึ่งควรจัดขึ้นทุก ๆ ปี รวมทั้งการแจกรางวัลแก่นักเรียนดี ประพฤติดี หรือจัดให้มีงานแสดงรื่นเริงตามสมควร

ณรงค์ แผ้วพลสง (อ้างอิงจาก วรรณา ลิมพานิชย์ 2543 : 40) ได้กล่าวว่ากิจกรรมการประชาสัมพันธ์โรงเรียนอาจพิจารณาแยกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1. กิจกรรมโดยตรง คือ กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อการประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะทำในแง่ของจุดมุ่งหมายการดำเนินงานการประชุม การจัดทำเอกสาร การจัดตั้งกรรมการ การจัดนิทรรศการ และการจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครู

2. กิจกรรมโดยอ้อม ถือได้ว่าเป็นกิจกรรมการประชาสัมพันธ์อย่างหนึ่ง แต่จุดมุ่งหมายของกิจกรรมประเภทนี้ไม่ใช่เพื่อการประชาสัมพันธ์โดยตรง กิจกรรมแต่ละประเภทก็มีจุดมุ่งหมายเฉพาะของตน แต่มีผลพลอยได้เพื่อการประชาสัมพันธ์พร้อมกันไปด้วย ได้แก่ การจัดงานชุมชนนักเรียนหรืองานสโมสรต่าง ๆ การจัดงานสังคมในโรงเรียน โดยเชิญผู้ปกครองหรือคนในชุมชนร่วมด้วยการจัดงานมอบวุฒิบัตรหรือประกาศนียบัตร และการจัดเยี่ยมผู้ปกครอง

การประชาสัมพันธ์กับชุมชน การประชาสัมพันธ์กับชุมชนนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งของโรงเรียน เพราะโรงเรียนตั้งขึ้นก็โดยชุมชน เพื่อผลประโยชน์ แต่เท่าที่ผ่านมาโรงเรียนมักให้ความสนใจกับชุมชนน้อย แต่ปัจจุบันต่างก็ให้ความสนใจและคอยสังเกตการณ์การดำเนินงานของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนนั้น ๆ ตลอดเวลา

1. จุดมุ่งหมายในการประชาสัมพันธ์กับชุมชน การประชาสัมพันธ์กับชุมชนมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนรู้จัก เข้าใจ มีทัศนคติที่ดีต่อกิจกรรมของโรงเรียน ซึ่งจะนำมาซึ่งความร่วมมือและให้ความช่วยเหลือแก่โรงเรียนในด้านต่างๆ อย่างดีพอ โรงเรียนต้องอาศัยชุมชนอยู่หลายด้าน ด้านที่เห็นชัดเจนที่สุดก็คือการให้การศึกษแก่นักเรียน ซึ่งประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นได้ก็โดยการที่ชุมชนหรือผู้ปกครองให้ความสนใจต่อกิจกรรมการศึกษาของเด็ก นอกจากนั้นการให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาอื่น ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหของชุมชน

2. องค์ประกอบในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์กับชุมชน จำเป็นต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญบางประการ คือ

2.1 ทัศนคติของผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อชุมชน และการประชาสัมพันธ์ต่อชุมชนเสียก่อน

2.2 ความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรในโรงเรียน เมื่อผู้บริหารมีทัศนคติ มีความสนใจ และจริงจังต่องานประชาสัมพันธ์แล้ว สิ่งที่จะต้องมาคือ ความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน

2.3 ระบบงานที่เอื้อต่อการประชาสัมพันธ์ การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ของชุมชนต่อโรงเรียนที่มีคุณค่าและประสิทธิภาพสูงนั้น จะต้องมึระบบของข่าวสารและข้อมูลต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพอย่างเพียงพอ เมื่อต้องการจะเผยแพร่ข่าวสารให้กับชุมชนทันทีทันใดจะต้องกันได้ทันทีโดยไม่ต้องรอ

2.4 ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณเพียงพอ กิจกรรมประชาสัมพันธ์จำเป็นต้องมีงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ

2.5 มีคนหรือกลุ่มคนรับผิดชอบเฉพาะ จะต้องอาศัยคนที่ใจรัก และสมัครใจทำงานโดยเฉพาะ จึงจะทำให้งานมีความต่อเนื่องและดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การประชาสัมพันธ์โรงเรียน เป็นวิธีการของโรงเรียนในอันที่จะสร้างให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและสนับสนุนร่วมมือซึ่งกันและกัน โรงเรียนควรจัดทำเอกสารหรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่ข่าวสารหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน จัดให้มีการออกเสียงตามสายในเรื่องต่าง ๆ จัดทำรายงานผลการเรียน ความประพฤติของนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบตลอดระยะ บริการตรวจสุขภาพของนักเรียน จัดให้มีการแสดงผลงานทางวิชาการ มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน จัดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบการประชาสัมพันธ์ และจัดตั้งศูนย์บริการข่าวสารข้อมูลแก่ชุมชน

องค์ประกอบงานของสถานศึกษา

ด้านงานวิชาการ

ในการบริหารงานต่าง ๆ ของโรงเรียนนั้น งานบริหารวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะวิชาการช่วยพัฒนาสติปัญญา ความนึกคิดของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีคุณค่าในสังคม การบริหารวิชาการจะดีมีประสิทธิภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้บริหารและครู โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จะร่วมกันทำความเข้าใจในเรื่องการบริหารการศึกษา ให้เข้าใจจุดมุ่งหมายของโรงเรียนและเข้าใจหลักการบริหารวิชาการเป็นอย่างดี

โดยจักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ (2541: 23 – 24) ได้ศึกษาความหมายจาก อุทัย ชรรเมตโซ (2531 : 6) ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 16) และ กัญญา สาทร (2526: 324) ว่าการบริหารวิชาการหมายถึง การบริการวิชาการเป็นการดำเนินกิจกรรมทุกอย่างภายในโรงเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้เด็กเกิดการเรียนรู้โดยผู้บริหารและครูร่วมกันทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่าการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 เป็นงานที่มีความสำคัญยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในการวางแผน จัดกิจกรรมตามแผนและประเมินผลการปฏิบัติงานในงานพัฒนาหลักสูตร งานนิเทศการศึกษา งานวัดผลและประเมินผล งานส่งเสริมกิจกรรมการศึกษา งานแนะแนว งานติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามโครงการ งานประชุมเพื่อประสานแผน งานวางแผนและติดตาม วิธีดำเนินงานการเรียนการสอน งานประชุมทางด้านการเรียนการสอนและงานห้องสมุด เพื่อจะทำให้การพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การบริหารงบประมาณ

องค์ประกอบที่สำคัญของการงานงบประมาณ คือ การเปลี่ยนทรัพยากรทางการเงินให้เป็นวัตถุประสงค์ของมนุษย์ การกำหนดได้มาและการใช้จ่ายเงินและการแสดงการใช้จ่าย ในกิจกรรมที่กำหนดและบริการที่เกี่ยวข้อง (ธีรวุฒิ ประทุมพนรัตน์ 2529 : 99)

นพวงส์ บุญจิตราดุลย์ (อ้างอิงจาก จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ 2541: 25) ได้กล่าวว่า การงบประมาณ คือ การดำเนินการเกี่ยวกับการเงิน ตั้งแต่จัดทำแผน การใช้จ่ายเงิน การทำบัญชี และการควบคุมดูแลให้การเงินเป็นไปโดยรอบคอบและรัดกุม

การบริหารงบประมาณ หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินสำหรับไว้ใช้จ่ายในการบริหารของโรงเรียน รวมทั้งการควบคุมการดำเนินงานทางด้านการเงินให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่

กำหนดไว้ ตั้งแต่เรื่อง การรับ การเบิกจ่าย การเก็บรักษา การนำเงินส่งบัญชีโรงเรียน การตั้งฎีกา เบิกเงินอุดหนุนสำหรับโรงเรียนที่ได้รับอุดหนุน และการจัดงบประมาณของโรงเรียน (คณะกรรมการการศึกษาเอกชน 2537 : 89)

สำหรับความหมายการบริหารงบประมาณ ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ทัศนะต่าง ๆ ไว้ดังนี้

กัญญา สาทร (อ้างอิงจาก จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ 2541: 24) กล่าวว่า การบริหาร งบประมาณ หมายถึง งานที่ประกอบด้วยงานสารบรรณ การเงิน การบัญชีและการให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ครู นักเรียน ผู้ปกครอง

พนัส หันนาคินทร์ (อ้างอิงจาก ทรงเกียรติ เสนาพันธ์ 2543 : 39) กล่าวถึง การบริหาร งบประมาณไว้ว่า “งานงบประมาณแม้จะไม่ได้เป็นหัวใจของการดำเนินงานก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติ จะมีความยิ่งใหญ่กว่าในแง่ที่เป็นหน่วยงานบริการให้หน่วยงานอื่นดำเนินไปอย่างราบรื่น งาน งบประมาณจึงควรได้รับการเอาใจใส่” และได้แบ่งงานงบประมาณออกเป็นเก้าส่วนดังต่อไปนี้ งานด้านสารบรรณ งานเกี่ยวกับการเงิน งานเกี่ยวกับการทำงบประมาณประจำปี งานเกี่ยวกับการ ควบคุมวัสดุครุภัณฑ์ งานเกี่ยวกับการทะเบียน งานเกี่ยวกับการดูแลรักษาซ่อมแซมอาคารสถานที่ และครุภัณฑ์ งานการประชาสัมพันธ์ งานเกี่ยวกับการจัดรักษาความปลอดภัยแก่บุคลากรในฝ่ายอื่นๆ ที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวกับการสอน

หวน พินรุพันธ์ (อ้างอิงจาก ทรงเกียรติ เสนาพันธ์ 2543 : 39) ได้กล่าวในลักษณะ เดียวกันว่า งานงบประมาณเป็นงานสารบรรณ งานการเงิน งานพัสดุครุภัณฑ์ งานอาคารสถานที่ และบริเวณโรงเรียนและงานบริการต่างๆ ของโรงเรียน

จากเอกสารที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า การงบประมาณมีความสำคัญมาก ผู้บริหาร โรงเรียน ควรดำเนินการให้ได้เงินมาใช้ในกิจการที่จำเป็นในสถานศึกษา จัดสรรเงินเพื่อ ดำเนินการต่างๆ ให้เหมาะสม วางแผนการใช้เงินโดยฟังความคิดเห็นของบุคลากรดูแลให้มีการใช้ เงินให้เกิดประโยชน์ ยึดหลักการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการงบประมาณ โดยจัดสรร งบประมาณโดยให้เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีความเป็นอิสระในการตัดสินใจ มีความ คล่องตัวควบคู่กับความโปร่งใส และความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้จากผลสำเร็จของงานและ ทรัพยากรที่ใช้

การบริหารงานบุคคล

บุคลากรเป็นปัจจัยที่สำคัญของการบริหาร เพราะบุคลากรเป็นผู้ปฏิบัติทุกอย่างของหน่วยงานโดยเฉพาะโรงเรียน หากไม่มีบุคลากรหรือมีบุคลากรที่ไม่มีคุณภาพ การบริหารของโรงเรียนย่อมดำเนินไปโดยยากลำบาก และการบริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันจึงให้ความสำคัญต่อการบริหารบุคลากรภายในโรงเรียนมากขึ้น แม้ว่าในปัจจุบันความก้าวหน้าของนวัตกรรมและเทคโนโลยีมีมากขึ้นก็ตาม หากการบริหารบุคลากรขาดประสิทธิภาพ จะทำให้การพัฒนาโรงเรียนไม่บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

สำหรับความหมายของการบริหารบุคคล ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ทัศนะต่างๆ ไว้ดังต่อไปนี้

ธงชัย สันติวงษ์ (2539 : 35) ให้ความหมายว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึง ภารกิจของผู้บริหารทุกคนและผู้ชำนาญการด้านบุคลากรที่มุ่งปฏิบัติในกิจกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวกับบุคลากร เพื่อปัจจัยด้านบุคลากรองค์การ เป็นทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพสูงสุดตลอดเวลาที่จะส่งผลสำเร็จต่อเป้าหมายขององค์การ

กิติมา ปรีดีคิดล (2532 : 52) กล่าวว่า การบริหารงานบุคคลเป็นการจัดการและดำเนินการเกี่ยวกับงานนโยบายเกี่ยวกับตัวบุคคลที่ปฏิบัติงานในองค์การ ตั้งแต่การสรรหาบุคคลที่มีความสามารถเพียงพอเข้ามาดำเนินการให้เกิดประโยชน์เต็มที่ ตลอดถึงการบำรุงรักษา ส่งเสริมและพัฒนาสมรรถภาพของผู้ปฏิบัติงานงานให้สามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายขององค์การ

ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์ (2529 : 112) ได้พิจารณาแยกงานบริหารบุคลากรออกเป็นสามขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่หนึ่ง เป็นกิจกรรมการบริหารบุคลากรที่ต้องจัดกระทำก่อนได้บุคลากรมาปฏิบัติงานในองค์การ ขั้นตอนที่สอง เป็นกิจกรรมที่ต้องจัดทำในระหว่างที่บุคลากรเข้าปฏิบัติงานอยู่ในองค์การ ขั้นตอนที่สาม เป็นกิจกรรมที่ต้องจัดทำในขณะที่บุคลากรพ้นจากงาน ซึ่งงานทั้งสามขั้นตอนนี้ครอบคลุมงานการวางแผน การสรรหาและเลือกสรรบุคลากร การปฐมนิเทศการพัฒนาบุคลากร การประเมินผล การปฏิบัติงาน การจูงใจบุคลากร การให้สวัสดิการ และการให้บุคลากรพ้นจากงาน

กัญญา สาทร (2529 : 355) ให้ความเห็นว่า ความร่วมมือร่วมใจของผู้ปฏิบัติงานเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับผู้บริหารงานในทุกองค์การ ความสำเร็จในการบริหารขึ้นอยู่กับการจัดให้บุคลากรได้ทำงานตรงกับความรู้ความสามารถด้วยความเต็มใจ ผู้บริหารคนใดขาดความสามารถในการจัดบุคลากรแล้ว โอกาสจะบริหารงานให้สำเร็จย่อมเป็นไปได้ยาก การจัดคนเข้าทำงานจะต้องพิจารณาว่างานใดขาดกำลังคน ถ้าขาดคนอยู่หลายงาน ให้พิจารณาถึงความสำคัญ และความเร่งด่วนของงาน และจึงหาคนสำหรับตำแหน่งที่จำเป็นก่อนคัดเลือกคนเข้าทำงานในตำแหน่งจะต้องพิจารณาความรู้ ความถนัด และประสบการณ์ ประกอบด้วย เมื่อเห็นว่าเหมาะสมแล้ว

มอบหมายงานให้ทำโดยระบุผลงานที่ต้องการให้เจ้าตัวทราบ และติดตามผลการปฏิบัติงานเพื่อหาทางช่วยเหลือต่อไป

สรุปได้ว่าการบริหารบุคลากรในโรงเรียนเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารใช้ศิลป์ในการแสวงหาคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับงานในหน้าที่พัฒนาและสร้างขวัญกำลังใจ เพื่อให้เกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพบรรลุตามเป้าหมายของโรงเรียน มีความพอใจในการทำงานอันจะมีผลทำให้โรงเรียนบรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ บุคลากรในโรงเรียนที่ผู้บริหารจะต้องดำเนินการบริหารคือ บุคคลที่ร่วมกันรับผิดชอบในการดำเนินการจัดการศึกษาไม่ว่าจะรับผิดชอบโดยตรงต่องานหรือโดยอ้อมก็ตาม แบ่งได้เป็นสองประเภทคือ หนึ่ง บุคคลที่ทำการสอน (teaching staff) หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่ทำการสอนในวิชาต่างๆ ได้แก่ ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา หรือครูพิเศษต่างๆ สอง บุคคลที่ไม่เกี่ยวกับการสอน (non – teaching staff) หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่ด้านธุรการ การปกครอง ให้เกิดความสะดวก ปลอดภัย ได้แก่ เจ้าหน้าที่ต่างๆ รวมถึงยาม คนงาน และนักรักษาโรง

ด้านการบริหารทั่วไป

ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ รุญเจริญ (อ้างอิงจาก วาโร เฟ็งสวส์ดี 2549:41) ได้ให้ความหมายด้านการบริหารทั่วไป คือ การยึดหลักในสถานศึกษามีความเป็นอิสระในการบริหาร และการจัดการศึกษาด้วยตนเองให้มากที่สุด โดยเขตพื้นที่การศึกษามีหน้าที่กำกับ ดูแล ส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานในเชิงนโยบายให้สถานศึกษาจัดการศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติมุ่งส่งเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารและการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ตามกฎเกณฑ์ กติกา ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

มุ่งพัฒนาองค์กรทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ให้เป็นองค์กรสมัยใหม่ โดยนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้อย่างเหมาะสม สามารถเชื่อมโยง ติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วด้วยระบบเครือข่ายและเทคโนโลยีที่ทันสมัย

สรุปการบริหารงานทั่วไปในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยประสานส่งเสริมและสนับสนุนให้การบริหารงานอื่น ๆ บรรลุตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริม สนับสนุน และการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษา นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามบทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา ตลอดจนการจัดและให้บริการการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถานสังคมอื่น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรตาม

โสภณ เพ็ชรพวง (อ้างอิงจาก เกียรติศักดิ์ อินทรสกุล 2545 : 34) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาการบริหารด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับขอบข่ายงานทั้งห้าด้าน ตามลำดับจากมากไปหาน้อยคือ การสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่น การให้บริการชุมชน การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน การประชาสัมพันธ์โรงเรียนและการร่วมกิจกรรมของชุมชน

สุนิตย์ สุวรรณมณี (2534 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียน ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ครูอาจารย์ และกรรมการการศึกษา เป็นรายด้านและรายข้อ อยู่ในระดับปานกลางทุกด้านและทุกข้อ

สวาท หาญกลับ (อ้างอิงจาก เกียรติศักดิ์ อินทรสกุล 2545 : 34) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ผลการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียน โดยส่วนรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง

สินเทา บุญขวัญ (2535 : บทคัดย่อ อ้างอิงจาก เกียรติศักดิ์ อินทรสกุล 2545 : 35) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ตามทัศนะของครูอาจารย์ และประธานกรรมการการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครูอาจารย์และประธานกรรมการการศึกษา โดยส่วนรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง

ประจวบ ต่อตระกูล (อ้างอิงจาก วาโร เฟิงส์วาศดี 2549 : 41) ได้วิจัยเรื่องบทบาทการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองตามทัศนะของครูและประชาชน ผลการวิจัยพบว่า ตามทัศนะของครูและประชาชนโดยทั่วไปมีความเห็นว่า ครูใหญ่ได้ปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ

ปริญญา รอดแก้ว (2529 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการศึกษางานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่ปฏิบัติจริง โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลางและที่ควรปฏิบัติ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับสูง

รัชชัย บุญเดิม (อ้างอิงจาก วาโร เฟิงส์วัตต์ 2549 : 42) ได้วิจัยเรื่องการปฏิบัติงานโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยม สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ รวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางและพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน การเป็นผู้นำและการให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนและการให้บริการชุมชนและการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง

สมศักดิ์ ทุ่งคาน (อ้างอิงจาก วาโร เฟิงส์วัตต์ 2549 : 43) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน และสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนองค์ประกอบการให้บริการชุมชนอยู่ในระดับมาก

จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนที่ศึกษามา ทำให้เข้าใจว่า ส่วนใหญ่ผู้บริหารโรงเรียนยังมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรอิสระ

สถานที่ตั้งของโรงเรียน

เย็นจิตร ทรงศิริ (อ้างอิงจาก ชัยยันต์ ศรีสุข 2540 : 25) ได้วิจัยเรื่องปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการบริหารงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีสถานที่ตั้งของโรงเรียนตั้งอยู่ในเมืองกับผู้บริหารโรงเรียนที่มีสถานที่ตั้งของโรงเรียนตั้งอยู่นอกเมือง มีปัญหาในการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไม่แตกต่างกันทุกด้าน

อำนาจ อนันตพวงศ์ (อ้างอิงจาก ชัยยันต์ ศรีสุข 2540 : 25) ได้วิจัยเรื่องการค้าเนินงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในสภาพที่เป็นจริงและคาดหวัง ตามทัศนะของคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอในเขตการศึกษา 3 พบว่า การดำเนินงานของผู้บริหาร

โรงเรียนประถมศึกษาในสภาพที่เป็นจริง ตามทัศนะของคณะกรรมการประถมศึกษาอำเภอที่มีสถานภาพต่างกันดำเนินงานด้านงานบริหารงบประมาณและการเงิน งานธุรการและบริการ ส่งเสริมการศึกษาและความสัมพันธ์กับชุมชนมีความเห็นไม่แตกต่างกัน

สินเทา บุญขวัญ (อ้างอิงจาก เกรียงศักดิ์ อินทรสกุล 2545 : 35) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ตามทัศนะของครูอาจารย์ และประธานกรรมการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ตามทัศนะของประธานกรรมการศึกษาในโรงเรียนที่มีสภาพภูมิศาสตร์ต่างกัน โดยส่วนรวม และรายองค์ประกอบไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จำเนียร เพชรรัตน์ (2535 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูอาจารย์โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลจังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ครูอาจารย์ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลและอาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล มีความพึงพอใจโดยส่วนรวมด้านการนิเทศงาน ด้านลักษณะงานทั่วไป แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บัญญัติ พูลพจน์ (2535 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนกันตาร สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีระยะทางในการเดินทางไป-กลับต่างกัน มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยส่วนรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำอยู่ปัจจุบันมีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05

กลม วรหวั่ง (อ้างอิงจาก เกรียงศักดิ์ อินทรสกุล 2545 : 36) ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานบุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดยะเชิงเทรา ตามทัศนะของครู ผู้บริหารโรงเรียน และผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีทัศนะต่อการบริหารบุคลากรไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ประสพศรี เตมีบุตร (อ้างอิงจาก ชัยยันต์ ศรีสุข 2540 : 26) ได้วิจัยเรื่องภารกิจของผู้บริหารโรงเรียนในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 7 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนต่างกัน มีความเห็นว่า การสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความสำคัญน้อยที่สุด

สมมาตร แก้วลาย (2528 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาการปฏิบัติงานของผู้บริหารประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดตรัง ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของโรงเรียนด้านการบริหารบุคคลต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุนิตย์ สุวรรณมณี (2534 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาปัญหาการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียน ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนต่างกัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมศักดิ์ ทุงคาโน (อ้างอิงจาก วาโร เฟิงส์วัตต์ 2549:43) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถม สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีสถานที่ตั้งของโรงเรียนต่างกัน ปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยภาพรวมและรายองค์ประกอบไม่แตกต่างกัน

จากผลการวิจัยดังกล่าว เข้าใจว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีสถานที่ตั้งของโรงเรียนต่างกัน จะบริหารงานแตกต่างกันและมีอยู่บ้างที่การบริหารงานไม่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงได้พิจารณานำตัวแปรสถานที่ตั้งของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนและนอกเขตชุมชนมาตั้งเป็นสมมติฐานเพื่อทดสอบว่า การปฏิบัติงานความสัมพันธ์โรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลาเขต 3 ต่างกันหรือไม่

ขนาดของโรงเรียน

สมพร เพชรสงค์ (2532 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานอนุบาลชนบทในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ปัญหาการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน ไม่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วิเชียร อ่อนประเสริฐ (2529 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา เพื่อศึกษาระดับปัญหาและเปรียบเทียบปัญหาตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนที่มีคุณวุฒิ วิทยวุฒิ ประสบการณ์ในตำแหน่งและขนาดโรงเรียนต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเทียบกับทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนที่มีคุณวุฒิ วิทยวุฒิ ประสบการณ์ในตำแหน่งและขนาดโรงเรียนต่างกับทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนที่มีคุณวุฒิ วิทยวุฒิ ประสบการณ์ในตำแหน่งและขนาดโรงเรียนต่างกัน ไม่พบว่ามี ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ณรงค์ กาญจนานนท์ (2527 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 12 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีทัศนคติต่อพฤติกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อยู่ในระดับสูง ส่วนครูอาจารย์และผู้ปกครองมีทัศนคติต่อเรื่องนี้ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรด้านตำแหน่งและขนาดของโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครูอาจารย์ และผู้ปกครอง มีทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนขนาดกลางกับผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก มีทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาดกลางกับครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาดเล็กมีทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิจัยดังกล่าว ทำให้เข้าใจว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน บริหารไม่แตกต่างกันและมีอยู่บ้างที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงได้พิจารณานำตัวแปรขนาดโรงเรียนมาตั้งเป็นสมมติฐานเพื่อทดสอบว่า การปฏิบัติงานความสัมพันธ์โรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลาเขต 3 ต่างกันหรือไม่

วุฒิการศึกษา

ทวี เชื้อสุวรรณ (อ้างอิงจาก วาโร เฟ็งสวัสดิ์ 2549:44) ได้ศึกษาเรื่องศึกษาปัญหาการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา มีปัญหาในการบริหารงานโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีปัญหาการบริหารงานด้านวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ส่วนวิโรจน์ สมมี (อ้างอิงจาก เกรียงศักดิ์ อินทรสกุล 2545 : 36) ศึกษาเรื่องการบริหารที่เป็นจริง ที่ควรปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานที่เป็นจริง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ควรปฏิบัติไม่แตกต่างกัน ส่วน วิชากร บัวหอม (อ้างอิงจาก สมพร เพชรสงค์ 2532 : 29) วิจัยเรื่องสมรรถภาพในการบริหารงานโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเทศบาล ตามทัศนคติของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ สังกัดเทศบาลใน 14 จังหวัดภาคใต้ พบว่า สมรรถภาพการบริหารงานโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนคติของผู้บริหารที่มีวุฒิต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกัน อูมาพร สมภู (อ้างอิงจาก องอาจ สว่างทิศ 2545 : 34) ได้วิจัยเรื่องการบริหารบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มี

วุฒิการศึกษาต่างกัน มีการปฏิบัติงานบริหารบุคลากรโดยภาพรวมรายองค์ประกอบแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป ปฏิบัติงานมากกว่าผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีเช่นเดียวกับ ดวงจิต แก้วอุบล (อ้างอิงจาก งามอาจ สว่างทิส 2545 : 34) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สาธิตสถาบันราชภัฏระดับประถมศึกษา พบว่า การปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสาธิต สถาบันราชภัฏระดับประถมศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ส่วน เพ็ญธนา วราหกิจ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาจังหวัดสงขลา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน ปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยภาพรวมและ รายองค์ประกอบไม่แตกต่างกัน

งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพของผู้บริหารสถานศึกษา

รัสเซลล์ (Russell 1967 : 1245 – A) (อ้างอิงจาก สมาน แก้วคำไสย์ 2545 : 35) ได้วิจัยเรื่อง ความสามารถที่จำเป็นสำหรับครูใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อศึกษาพื้นฐานและประสบการณ์ของครูใหญ่ พบว่า ความสามารถของครูใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษาขึ้นอยู่กับความเข้าใจของงานนั้น ๆ ซึ่งแต่ละอย่างต้องการความรู้ความเข้าใจต่างกัน ความสามารถของครูใหญ่ที่จำเป็น ได้แก่ ความเข้าใจ ความสามารถในการจัดเตรียมและความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณ และปัญหาต่าง ๆ

Hoffman (1958 : 240) ได้ศึกษาปัญหาของครูใหญ่ที่มีประสบการณ์ในการเป็นครูใหญ่ 2-4 ปี มีปัญหามากในการนิเทศการศึกษาจากจำนวนการนิเทศ 106 ปัญหา และปัญหาเกี่ยวกับเทคนิคการนิเทศการศึกษาถึงร้อยละ 50 นอกนั้นก็ปัญหาการพัฒนาสมรรถภาพและ การให้ความช่วยเหลือแก่ครู สาเหตุที่มีปัญหาการนิเทศเป็นเพราะงานธุรการและ การติดต่อประสานงานมาก ทำให้การปฏิบัติงานการนิเทศศึกษาน้อยลง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ สรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีสถานที่ตั้ง และขนาดโรงเรียนต่างกันบริหารงานทั้งแตกต่างกันและไม่แตกต่างกัน สำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณานำตัวแปรสถานที่ตั้งและขนาดของโรงเรียนมาตั้งเป็นสมมติฐาน เพื่อทดสอบว่าผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 3 ปฏิบัติงานความสัมพันธ์โรงเรียนกับชุมชนแตกต่างกันหรือไม่